

Σταθμοί στην εξέλιξη της εορτής της Ινδίκτου

Ορθοδοξία / Οικουμενικό Πατριαρχείο

Παναγιώτης Σκαλτσής, Καθηγητής Τμήματος Θεολογίας Α.Π.Θ.

[Προηγούμενη δημοσίευση: <https://www.pemptousia.gr/?p=171392>]

Η μνήμη επίσης του μεγάλου εμπρησμού γενομένου κατά ταύτην την βασιλίδα των πόλεων. Έτι δε και η μνήμη των αγίων μαρτύρων Αγαθοκλείας, Καλλίστης, Ευόδου και Ερμογένους. Και φυσικά η Ακολουθία της Ινδίκτου με τα νενομισμένα Βιβλικά Αναγνώσματα, Θεομητορικά τροπάρια, και το μοναδικό τροπάριο της Ινδίκτου κατά την εποχή εκείνη «Ο πάσης δημιουργός της κτίσεως, ο καιρούς και χρόνους εν τη ίδια εξουσία θέμενος, ευλόγησον τον στέφανον του ενιαυτού της χρηστότητός σου, Κύριε...», το οποίο ψαλλόταν ως εισοδικό στη θεία Λειτουργία και σήμερα μας είναι γνωστό ως το Απολυτίκιο της εν λόγω εορτής.

Είναι σαφές, ότι το Θεομητορικό στοιχείο είναι πιο έντονο, δεδομένου ότι υπήρχε σύναξη εν τοις Χαλκοπρατείσι προς τιμήν της Παναγίας των Μιασηνών και σύναξη επίσης και μεγάλη πανήγυρη στο Ναό της Θεοτόκου των Ουρβικίου «δια το είναι τα εγκαίνια της εκείσε εκκλησίας»[41]. Η μνήμη των αγίων ετελείτο στη Μεγάλη Εκκλησία κατά τη διάρκεια παννυχίδος, η ανάμνηση δε του εμπρησμού και της Ινδίκτου εν τω Φόρω[42]. Από τα συμφραζόμενα των ύμνων και από τις πληροφορίες του Γεωργίου Κωδινού του Κουροπαλάτη περί λιτανείας στο πορφυρούν κίονιον στο Φόρο μετά τη θεία Λειτουργία διαφαίνεται πως σκοπός αυτής της τελετής και γενικότερα της Ακολουθίας της Ινδίκτου ήταν η ευλογία και ο αγιασμός του νέου ενιαυτού της χρηστότητος του Κυρίου. Προηγουμένως, γράφει ο Μανουήλ Γεδεών, ανεγίνωσκον, «ευχήν προς ευφορίαν καρπών και προς ευδίαν του την Εκκλησίαν η την βασίλειον αυλήν χειμάζοντος κλύδωνος» [43].

3) Σταθμό στην ιστορία του τελετουργικού στοιχείου της Ινδίκτου, προστάδιο θα λέγαμε της σημερινής Πράξης κατά την τελετή της Ινδίκτου εν τω Οικουμενικώ Πατριαρχείω είναι δύο πολύ αξιόλογες Πατριαρχικές ευχές της Παλαιολογείου εποχής.

α) Η πρώτη φέρει τον τίτλο «Ευχή εις την αρχήν της Ινδίκτου, ήτοι του νέου έτους, ποιηθείσα παρά Αθανασίου του αγιωτάτου και Οικουμενικού Πατριάρχου». Γράφηκε στα τέλη της ΙΓ έκατονταετηρίδος, μαρτυρείται στον Λαυριωτικό κώδικα Θ88, φ.207 και από τα έντυπα Ευχολόγια δημοσιεύθηκε στο υπό του Νικολάου Παπαδοπούλου εκδοθέν εν Αθήναις το έτος 1928[44]. Είναι εκτενέστατη και εκτός από το ιλαστικού χαρακτήρα περιεχόμενό της, στο τέλος κυρίως αναφέρεται στη διαφύλαξη της πόλεως από κάθε κίνδυνο, στην ευλόγηση του ενιαυτού της χρηστότητος του Κυρίου, στην επικράτηση ευκράτου κλίματος, με όμβρους ειρηνικούς και πλούσια καρποφορία στη γη.

Η δεύτερη ευχή είναι του Πατριάρχου Φιλοθέου του Κοκκίνου. Μαρτυρείται και αυτή σε Λαυριωτικούς κώδικες (1265, 1503), δημοσιεύθηκε στην Εκκλησιαστική Αλήθεια και φέρει τον τίτλο «Ευχή λεγομένη εν τη λιτή της αρχής της Ινδίκτου· λέγεται δε και παρ' όλον τον Σεπτέμβριον και κατά τας αρχάς του Οκτωβρίου, λιτής γενομένης» [45].

Είναι πολύ πιο σύντομη από την προηγούμενη και μεταξύ των άλλων αναφέρεται στην άριστη ευκοσμία και ισότητα στην κτίση, χάρη πάντοτε του ανθρώπου, στην είσοδο ακόμη του ενιαυτού και την ευλόγησή του, στους αγαθούς όμβρους προς καρποφορίαν, στους υγιεινούς αέρες και εύκρατους «ανθρώποις τε και κτήνεσι».

β) Ο δέκατος ένατος αιώνας είναι η περίοδος με τις πλέον σημαντικές πρωτοβουλίες για την ανάδειξη της αρχής της Ινδίκτου εν τω Πανσέπτω Πατριαρχικώ Ναώ.

Ο Ιάκωβος ο Πρωτοψάλτης συνέδεσε το όνομά του και με την δημιουργία ενός Κοντακίου της Ινδίκτου· «Ο των αιώνων Ποιητής και Δεσπότης, Θεέ των όλων υπερούσιε όντως, την ενιαύσιον ευλόγησον περίοδον...»[46]. Ο Οικουμενικός επίσης Πατριάρχης Κύριλλος ο ΣΤ' (1813-1818) συνέθεσε και αυτός άλλο Κοντάκιο το έτος 1813· «Ο αρρήτω σύμπαντα, δημιουργήσας σοφία και καιρούς ο θέμενος, εν τη αυτού εξουσία...»[47]. Κατά τον Ηλιουπόλεως δε Γεννάδιο «η αρχαιοτέρα εν τοις Πατριαρχείοις σωζομένη Πράξις της Ινδίκτου είναι η επικεκολλημένη εν τω κώδικι Θ (σελ. 346) του Οικουμενικού Πατριαρχείου και φέρουσα χρονολογίαν 1815 γενομένη επί της Πατριαρχείας Κυρίλλου του Στ'» [48].

[Συνεχίζεται]

[41] J. Mateos, ο.π., σ.6.

[42] J. Mateos, ο.π., σσ.2-6.

[43] Μ.Ι.Γ., «Αι πανηγύρεις του μηνός», εν Εκκλησιαστική Αλήθεια 25 (1905) 506.

[44] πρ. Λ. Σωφρονίου, «Η τελετή της Ινδίκτου», εν Ρωμανός ο Μελωδός Α', εν Παρισίοις 1932, σσ. 98-102.

[45] Μ.Ι.Γ., «Αι πανηγύρεις του μηνός», ο.π., σ. 478.

[46] Επετηρίς του Οικουμενικού Πατριαρχείου, έτους 2017, σ.370.

[47] Βλ. Μηνιαίο Σεπτεμβρίου, εκδ. Αποστολικής Διακονίας.

[48] Γενναδίου (Μητροπ. Ηλιουπόλεως), «Η τελετή της Ινδίκτου εν τω Πατριαρχικώ Ναώ και Οίκω», εν Ορθοδοξία ΙΕ' (Σεπτέμβριος 1940) τευχ. 9, σ. 268.

<http://bit.ly/2yHpH26>